

AVTOTRANSPORT VOSITALARINING DAVLAT RAQAMINI TANIB OLINISHI VA MONITORING QILISH DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH

Abduhakimov Murodjon Abduhoshim o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi

O'zbekiston Milliy Universiteti Jizzax

filiali magistratura talabasi

msanjarbek2001@gmail.com

Tovboyev Sirojiddin Axbotayevich

Mirzo Ulug'bek nomidagi

O'zbekiston Milliy Universiteti Jizzax

filiali dotsenti sirojiddint@mail.ru

Annotatsiya: *Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi avtotransport vositalarining davlat raqamini tanib olinishi va ularni nazorat qiluvchi va boshqaruvchi tizimlarni rivojlantirish maqsadida, ayniqsa qo'riqlanayotgan obyektga kirayotgan va chiqayotgan avtomobillarning tag qismini skrining qilish orqali obyektga taqiqlangan buyumlarni olib kirilishi va olib chiqilishini oldini olish samaradorligi qanchalik oshishi haqida xorij tajribasidan kelib chiqib tavsiyalar berilgan.*

Tayanch so'z va iboralar : *Avtomobil raqamini avtomatik aniqlash, umumiy kameralar, mavjud to'siqni boshqarish tizimlariga ulanish, bir nechta tizimlarga xizmat ko'rsatish uchun markaziy ma'lumotlar bazasini tashkil qilish, tashqi ma'lumotlar bazalaridan qo'shimcha ma'lumotlarni integratsiyalash va ko'rsatish, markaziy operatsion terminaldan bir nechta tizimlarni kuzatib borish va boshqarish.*

Xorijiy mamlakatlar amaliyotida himoya tizimi degan tushuncha allaqachon qo'llanilib kelinmoqda, ushbu tushuncha ostida obyekt faoliyatiga tahdidlarni aniqlash va uning barcha turlariga qarshi kurashishga yo'naltirilgan tashkiliy va texnik tadbirlar kompleksi nazarda tutiladi.

Himoya tizimidagi mavjud tahdidlarni baholash va tanlashda obyektlar, banklar, korxonalar, katta hajmli ofislar va boshqalarga nisbatan qo'riqlash faoliyatini tashkillashtirish bo'yicha xalqaro tajribalarni hisobga olish ahamiyatli hisoblanadi. Bu mavjud halqaro tajribalar himoyaning zamonaviy normativlarini tayyorlashda ham asos bo'lib xizmat qiladi.

Tahdidlar tabiatidagi ahamiyatli tafovutlarga qaramay, ularning har biriga nisbatan himoyaning yaratilishi barcha tizim bilan kompleks tarzda bo'lishi lozim. Masalan, axborotlarni sanksiyasiz yechib olinishi, qo'shni binodan ma'lumotlar bazasiga ishlov berish vositalaridagi yo'qotishlarni texnik nazorat qilish yo'li bilan, masofadan ularning xavfsizligini amalga oshirish mumkin. Ayniqsa bu ma'lumotlar maxfiy xarakterga ega bo'lsa. Nurlanishning elektromagnit maydonini to'sib qo'yadigan apparatura va kommunikatsiyalarning erkin savdoda bo'lishi, shuningdek

maxsus apparaturalarning qo'llanilishi bu turdagi tahdidga nisbatan himoyani avvalgidanda oshirishga zarur sabab hisoblanadi.

Himoya qilinadigan ob'ekt hududiga avtoulavlarni kiritishni avtomatlashtirish uchun ko'plab tizimlar mavjud. Tugmali kabinadagi oddiy qo'riqchidan boshlab, elektron chipta yoki radio kaliti bilan tugaydi. Raqamni aniqlashning elektron tizimi ushbu ro'yxatda yolg'iz va yaqin vaqtgacha unchalik mashhur bo'lmagan.

Buning bir qancha sabablari bor. Birinchidan, uskunaning yuqori narxi va sozlashning murakkabligi. Ikkinchidan, qo'shimcha daromad olish imkoniyatini istisno qilgan holda, hozirda ishi qattiq nazorat qilinadigan soqchilarning o'zlari tomonidan innovatsiyalarni, shu jumladan ochiq-oydin sabotaj harakatlarini faol rad etish.

Biroq, avtomobil raqamlarini tanib olish tizimi quyidagi muhim afzalliklarga ega:

- ob'ektda avtomobil transporti xavfsizligi va nazorati darajasini sezilarli darajada oshirish;
- uchinchi shaxslarning himoyalangan hududga soxta yoki o'g'irlangan magnit o'tkazmalari yoki elektron kalit foblar yordamida kirish imkoniyatini istisno qiladi. (mashina ham o'g'irlanishi mumkin, lekin bu ancha qiyin);
- bir nechta hisobotlarni yaratish qobiliyatiga ega avtotransport vositalarining avtomatik hisoboti;
- masofaviy kirish imkoniyatlari tashkilot rahbariyatiga xodimlarning ishini nazorat qilish imkonini beradi;
- davlat raqamini aniqlash tizimi tashkilotning umumiy kirishni boshqarish tizimiga osongina integratsiya qilinishi mumkin.

Printerda chop etilgan raqamlarni avtomobil raqamiga yopishtirish orqali qo'riqlanadigan ob'ekt hududiga kirish imkoniyati butunlay chiqarib tashlanadi. Deyarli barcha avtoraqamlarni aniqlash tizimlari qog'ozda mavjud bo'lmagan yorug'likni aks ettirishni boshqaradi. Qo'yilgan raqam shunchaki o'qilmaydi. Avtomobil raqamlarini aniqlashning avtomatlashtirilgan tizimlarining ko'lami juda xilma-xildir. Avvalo, davlat raqamini aniqlash xizmat ko'rsatish shoxobchalarida, yoqilg'i quyish shoxobchalarida, avtoyuvish joylarida, omborlarda, korxonalarda, avtoturargohlarda foydali bo'ladi.

Bunday avtomatik raqamni aniqlash tizimi bajaradigan funktsiyalar juda xilma-xildir:

- nazorat qilinadigan hududga kirish va chiqishni nazorat qilish;
- korxonada hududidan chiqib ketishni cheklash, masalan, avtovokzal, to'lovni amalga oshirmagan mijoz;
- xizmat ko'rsatish zonasining yuklanishini kuzatish.

Kirish nazorati tizimlari bilan birgalikda davlat raqamini identifikatsiyalash qo'shimcha imtiyozlar beradi. Bu, birinchi navbatda, korxonaning yuklash zonasida transport vositalarining joylashishini to'liq nazorat qilishdir. Bu xomashyo importi yoki tayyor mahsulot eksportini kuzatish, yuklash-tushirish ishlari samaradorligini tekshirish va o'g'irlikning oldini olish imkonini beradi. Shu bilan birga, avtomashina

raqamini nafaqat kirishda, balki chiqishda ham tekshirish noto'g'ri yoki noto'g'ri qo'shimcha hujjatlar bilan olib chiqib ketilishini istisno qiladi. Lekin eng ko'p imtiyozlar to'xtash joyi yoki to'xtash joyi egasi tomonidan olinadi. Avtomobil raqamlarini avtomatik aniqlash tizimi real vaqt rejimida hududning bandligini nazorat qilish imkonini beradi, bu esa samaradorlikni oshirish choralari ko'rish imkonini beradi.

Avtomobil raqamini tanib olishni to'lov tizimi bilan birlashtirish xodimlar tomonidan suiiste'mol qilish yoki o'g'irlik qilish ehtimolini butunlay yo'q qiladi. Shuningdek, u avtoulovning to'xtash joyida o'tkazgan vaqtini hisoblashda xatolar ehtimolini butunlay yo'q qiladi va vijdotsiz mijozlar bilan nizolarda temir dalil beradi.

TEXNIK XARAKTERISTIKASI VA ULARNING TUZILISHI.

Ishlab chiqaruvchi va modelga qarab, avtomobil raqamini avtomatik aniqlash tizimi bir nechta qurilmalarni va turli xil tahliliy funktsiyalarni bajaradigan yoki atipik qurilmalarga xizmat ko'rsatadigan modullarga ega dasturiy ta'minot majmuasini o'z ichiga olishi mumkin. Masalan, yuk mashinalari tarozilari, tezlik radarlari va boshqalar.

Dastur o'rnatiladigan kompyuterga qo'yiladigan talablar.

Turli dasturlar uchun minimal talablar funktsional yukga qarab sezilarli darajada farq qilishi mumkin, ammo ko'p hollarda sizga kerak bo'ladi:

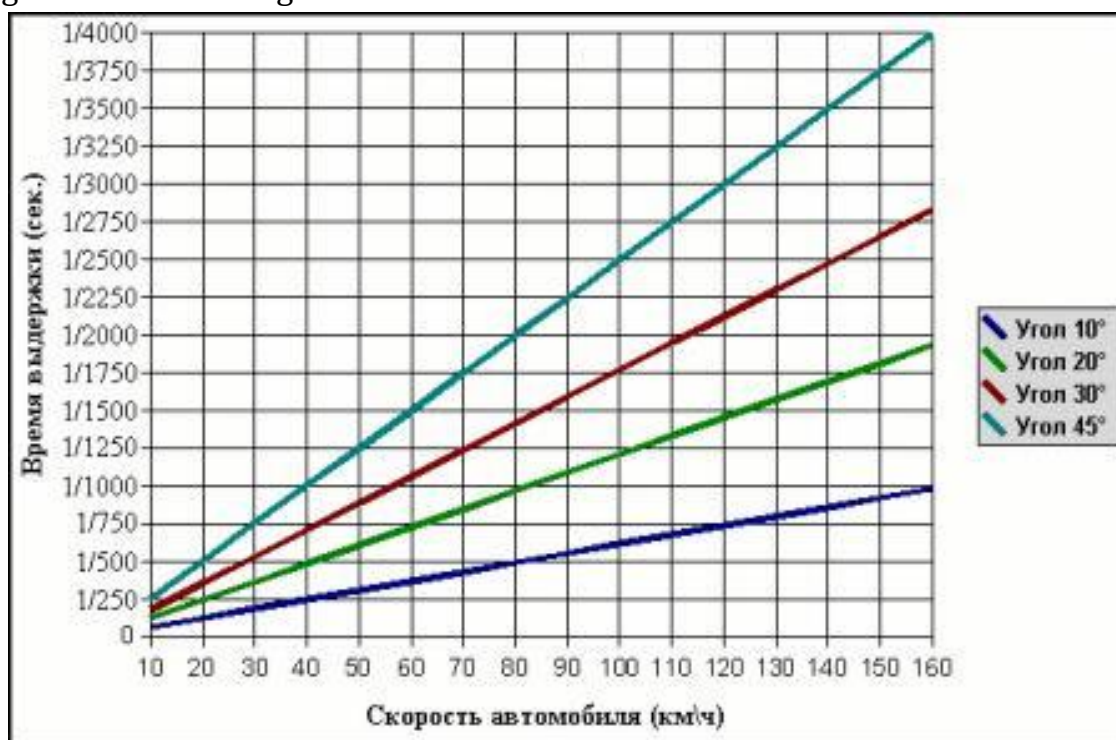
- protsessor, kamida 3 gigagertsli;
- video karta: Intel, ATI OpenGL yoki nVidia bilan kamida 512 MB;
- RAM, kamida 4 GB;
- Eng kamida 4 GB hajmli HDD disk.
- RTSP funktsiyali video yozuvchisi.

Bu nafaqat ma'lumotni ko'rish va yozib olish, balki real vaqtda videodan foydalanish imkonini beruvchi oqim protokoli. Bunday magnitafonlarga misol HIKVISION DS-7204HVI-SV modelidir.

MOSHINA RAQAMLARINI TANISH UCHUN KAMERALAR

Plaginni aniqlash uchun CCTV kamerasini o'rnatish uchun joy tanlashda e'tibor berishingiz kerak bo'lgan asosiy parametr - bu qo'lda ta'sir qilish sozlamalari. Avtomobil tezligi va tavsiya etilgan tortishish tezligi o'rtasida chiziqli bog'liqlik mavjud (kadrning ekspozitsiyasi vaqti - tortishish). Avtomobil tezligi qanchalik baland bo'lsa, ta'sir qilish muddati shunchalik qisqa bo'lishi kerak, aks holda ramka loyqa bo'ladi - harakat loyqaligi. Biroq, maksimal ruxsat etilgan tortishish tezligi nafaqat ta'sir qilish vaqtiga, balki kamera burchagiga ham bog'liq. Kamera burchagi - bu avtomobilning harakatlanish yo'nalishi va videokameraning optik o'qi o'rtasidagi burchak. O'rtacha narx oralig'idagi aksariyat videokameralar o'rnatishning vertikal burchagida + 30 ° gacha va gorizontaal burilish burchaklarida +/- 30 ° gacha bo'lgan kengligi 80 piksel bo'lgan avtomobil raqamining taniqli tasvirini uzatishga qodir. Agar tizim gorizontaal (noto'g'ri yo'l) +/- 10 ° dan chetga chiqqanda davlat raqamini tan olsa, yaxshi ko'rsatkich hisoblanadi.

EHM vaqtining kamerani o'rnatish burchagiga va avtomobil tezligiga bog'liqligi grafigi rasmda ko'rsatilgan.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, yaratilayotgan texnologiyalar borgan sari mukammalashib, ixchamlashib turli funksiyalarga boy bo'lgani holda xavfsizlik tizimlari va turli tahdidlar o'rtasida o'zaro kurashni yangi bosqicha olib chiqmoqda. Ahamiyatlisi bu jarayon hech qachon to'xtamaydi. Zero biz qo'riqlanayotgan obyektlarimizga eng so'ngi namunadagi xavfsizlik tizimlarini taqbiq qilmas ekanmiz turli salbiy holatlarga duch kelaveramiz. Avtomatik tasvirni tanib olish mos keladigan va foydalanuvchi uchun qulay bo'lgan tizim haqida o'ylash, ushbu tanib olish algoritmlarini yaratishdan ko'ra oson ish emas edi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoevning 2018 yil 11
2. Achilov F.B., Yoqubov U.A., Dadaboev A.N., Tadjitdinov G'B., Z.Alimardonov. Jangovar xizmatni muhandislik texnikalari bilan ta'minlash. Darslik. – T., 2018.